

Nr 41

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63; given Stockholms slott den 26 januari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63 och anför därvid följande.

Inledning

Från och med budgetåret 1940/41 redovisas huvuddelen av försvarets fastigheter på en särskild i rikshuvudboken uppförd kapitalfond, numera benämnd försvarets fastighetsfond. Sedan i enlighet med beslut av 1943 års riksdag vissa av försvarets fabriker organiserats såsom statligt affärsverk — varvid fabrikernas tillgångar och skulder från och med budgetåret 1944/45 upptagits till redovisning på en särskild kapitalfond, benämnd försvarets fabriksfond — har de av fabrikena disponerade fastigheterna från samma tidpunkt överförts från fastighetsfonden till fabriksfonden. Å andra sidan har i enlighet med beslut av 1950 års riksdag försvarets bostadsanskaffningsfond avvecklats från och med budgetåret 1950/51, varvid på densamma redovisade tillgångar överförts till försvarets fastighetsfond.

Försvarets fastighetsfond är från och med den 1 juli 1961 uppdelad på två delfonder, nämligen kasernbyggnaders delfond och befästningars delfond (jfr prop. 1961: 1, bil. 26, kapitalbudgeten, s. 5 ff).

I årets statsverksproposition (bilaga 2 till specifikation av inkomsterna å driftbudgeten) har framlagts ett beräknat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63. I överensstämmelse med statförslaget har på driftbudgeten i förslaget till riksstat bland Inkomster av statens kapitalfonder upptagits totalbeloppet av de i statförslaget för kasernbyggnaders respektive befästningars delfonder angivna överskotten. Vidare har bland Egentliga statsutgifter upptagits å andra huvudtiteln under rubriken F. Diverse ett anslag till ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg samt å fjärde huvudtiteln under rubriken E. Diverse, med tills vidare beräknade belopp, anslag för ersättning till vardera av fastighetsfondens två delfonder för vederbörande förvaltningsmyndigheters rätt att nyttja de till fonden hörande fastigheterna m. m.

Med skrivelse den 28 november 1961 har fortifikationsförvaltningen avgivit förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63. Riksrevisionsverket har den 9 december 1961 inkommit med utlåtande över förslaget.

Översikt av fastighetsfondens ställning

Av riksrevisionsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1960/61 samt av ämbetsverkets specifikation av bland annat försvarets fastighets- och värdeminskningsskonton m. m. för samma budgetår framgår, att fondens ställning per den 30 juni 1961 var följande.

Arméns, marinens och flygvapnets delfonder
(från och med den 1 juli 1961 kasernbyggnaders delfond)

Kr. Kr. Kr.

Tillgångar:

Markvärde

Arméns delfond ...	95 221 027: 20		
Marinens delfond ...	64 884 315: 64		
Flygvapnets delfond	38 479 719: 24	198 585 062: 08	

Byggnadsvärde

Arméns delfond ...	741 572 847: 58		
Marinens delfond ...	236 093 864: 87		
Flygvapnets delfond	641 036 263: 93	1 618 702 976: 38	

Fordringar hos andra fonder

Arméns delfond ...	13 783 031: 44		
Marinens delfond ...	6 021 712: 91		
Flygvapnets delfond	8 303 316: 51	28 108 060: 86	1 845 396 099: 32

Skulder:

Värdeminskningsskonto

Arméns delfond ...	574 769 517: 62		
Marinens delfond ...	190 336 699: 96		
Flygvapnets delfond	415 699 612: 30	1 180 805 829: 88	

Diverse medel

Arméns delfond ...	13 783 031: 44		
Marinens delfond ...	6 021 712: 91		
Flygvapnets delfond	8 303 316: 51	28 108 060: 86	1 208 913 890: 74

Kapitalbehållning 636 482 208: 58

Befästningars delfond

Tillgångar:

Markvärde		12 322 199: 47	
Byggnadsvärde	1 285 548 189: 16		
Fordringar hos andra fonder	8 447 122: 17	1 306 317 510: 80	

Skulder:

Värdeminskningsskonto	1 220 498 454: 38		
Diverse medel	8 447 122: 17	1 228 945 576: 55	

Kapitalbehållning 77 371 934: 25

I detta sammanhang må erinras om att den för budgetåret 1960/61 fastställda staten för fastighetsfonden balanserade på 130 170 000 kr. Inkomsterna beräknades till detta belopp samt utgifterna och överskottet till respektive 98 532 000 och 31 638 000 kr. Utfallet av staten framgår av en i budgetredovisningen för budgetåret 1960/61 (s. 158 och 159) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 30 961 256 kr. 18 öre, som tillförts statsregleringen.

Den för innevarande budgetår gällande staten för försvarets fastighetsfond är fastställd genom brev den 19 maj 1961 (prop. 1961: 59, riksdagens skrivelse nr 191).

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63

Staten för försvarets fastighetsfond skall jämlikt beslut av 1948 års riksdag upptaga följande titlar, nämligen å inkomstsidan A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt å utgiftssidan A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningsskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden ävensom Överskott att tillföras riksstatsens driftbudget. Inkomsterna respektive utgifterna under de angivna titlarna skall upptagas särskilt för de olika delfonderna.

Vid beräkningen av de olika posterna upptager jag först till behandling fondens utgifter.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Beträffande byggnader m. m. redovisade på *kasernbyggnaders delfond* beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som angivits i propositionen 1945: 180 med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46. I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparationer och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet uppdelas därvid i tre grupper. Den första gruppen — äldre byggnader — omfattar byggnader, som färdigställda före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering. Den andra och den tredje gruppen — nyare byggnader — omfattar byggnader, som färdigställda efter nyssnämnda datum och som varit i bruk längre respektive kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för andra budgetåret

efter det budgetår, under vilket byggnaden färdigställts. För byggnader tillhörande första gruppen skall enligt beslut av 1961 års riksdag (jfr prop. 1961: 59, s. 17) från och med budgetåret 1962/63 tillämpas en grundunderhållskvot av 1,2 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Underhållskvoten vid sagda prisnivå utgör i andra och tredje grupperna 0,8 % respektive 0,4 %. Omräknade till 1961 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (377) utgör underhållskvoterna i första gruppen 4,524 % samt i andra och tredje grupperna 3,016 % respektive 1,508 %. — Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för arbeten av större omfattning (iståndsättningsarbeten).

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas marinens hamnanläggningar i enlighet med vad som anförts i propositionen 1948: 157 med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49. Underhållsmedel för dessa anläggningar skall fastställas efter uppskattning och medel anvisas å särskild delpost. Enligt samma proposition skall underhållet av övnings- och skjutfälten bestämmas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskilda delposter.

I enlighet med vad som anförts till 1960 års statsverksproposition (bilaga 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i viss relation till anläggningsvärdet. För flygfälten med därå befintliga rullbanor och andra för flygverksamhetens bedrivande omedelbart avsedda anordningar skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet per den 1 juli 1946. Enligt nyssnämnda proposition omräknas underhållskvoten till gällande prisnivå med hjälp av flygförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten utgör för år 1961 2,231 %.

För objekt redovisade på *befästningars delfond* skall beräkningen av underhållskostnaderna enligt nämnda proposition 1948: 157 ske i relation till anläggningsvärdet, varvid skall tillämpas en underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Enligt propositionen 1951: 88 har underhållskvoten bestämts till 0,6 % vid 1946 års prisnivå, vilken procentsats för varje år omräknas till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten utgör för år 1961 1,394 %. För iståndsättning av objekt å befästningsfonden anvisas dessutom särskilda medel.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1961. Dessa värden har ämbetsverket i förekommande fall justerat med hänsyn till beslut av Kungl. Maj:t under de två första månaderna av innevarande budgetår att vissa byggnader m. m. skall upptagas till redovisning på delfonderna respektive avgå ur delfonderna. Fortifikationsförvaltningen har således icke tagit hänsyn till sådana av ämbetsverket gjorda framställningar om invärderingar eller överflyttningar, beträffande vilka Kungl. Maj:t icke fattat beslut före den 1 september 1961. Denna princip har ämbetsverket dock frångått i två fall. Med

anledning av att en del av Karlskrona örlogsvarvs fastighetsbestånd i enlighet med 1960 års riksdags beslut om marinverkstädernas i Karlskrona ombildande till aktiebolag från och med den 1 juli 1961 övergått till Karlskronavarvet Aktiebolag har fortifikationsförvaltningen undantagit denna del ur beräkningsunderlaget (jfr prop. 1960:184, rskr. 402, och prop. 1961:59, s. 15 ff.). På samma sätt har i beräkningsunderlaget icke medtagits ett antal fastigheter vid f. d. infanteriskjutskolan vid Rosersberg, vilka kommer att överföras till annan statlig kapitalfond.

I sitt förslag till stat för nästa budgetår anför *fortifikationsförvaltningen* rörande grundunderhållsprocenten å befästningars delfond följande.

I de fem senaste statförslagen har fortifikationsförvaltningen anmält, att det erfarenhetsmässigt konstaterats, att underhållsmedlen för numera vanligen förekommande befästningstyper med tekniskt komplicerade installationer är otillräckliga enligt den för beräkning av underhållsmedlen fastställda procentsatsen.

Fortifikationsförvaltningen får i detta sammanhang erinra om den utredning rörande behovet av underhållsmedel för dylika anläggningar, som redovisats i förvaltningens statförslag för budgetåret 1959/60. Utredningen gav vid handen att en höjning av grundunderhållsprocenten från 0,6 till 0,7 var väl motiverad. Fortifikationsförvaltningen vill återigen framhålla, att förvaltningen anser det oundgängligen nödvändigt att grundunderhållsprocenten höjes från 0,6 till 0,7 för att möjliggöra ett godtagbart underhåll av de i delfonden invärderade anläggningarna. Utan denna höjning av underhållsprocenten måste det förutses att behovet av medel för iståndsättningsarbeten m. m. kommer att successivt ökas. Ehuru fortifikationsförvaltningen sålunda vidhåller behovet av ökade underhållsmedel, anser sig förvaltningen dock, med hänsyn till den begränsade kostnadsramen, icke böra för budgetåret 1962/63 påyrka en höjning av grundunderhållsprocenten.

Kasernbyggnaders delfond. Av följande sammanställning framgår de för budgetåret 1961/62 beräknade reparations- och underhållskostnaderna för kasernbyggnaders delfond samt motsvarande kostnader för budgetåret 1962/63 enligt fortifikationsförvaltningens förslag och departementsförslaget.

	Budgetåret 1961/62	Budgetåret 1962/63	
		Fortifikations- förvaltningen	Departement- chefen
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m.m.	26 142 000	28 100 000	28 075 000
b) Löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar m.m.	1 800 000	1 800 000	1 800 000
c) Underhåll av flygfält m.m.	4 296 000	4 647 000	4 647 000
d) Underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m.m.	4 150 000	4 730 000	4 730 000
e) Övriga iståndsättningsarbeten	24 580 000	28 437 000	27 015 000
f) Skatter	400 000	300 000	300 000
g) Vissa rationaliseringsåtgärder m.m.	895 000	895 000	895 000
h) Ändrings- och inredningsarbeten föranledda av vissa organisationsundersökningar	430 000	430 000	430 000
i) Underhåll av enskilda vägar	215 000	220 000	220 000
Summa kr.	62 908 000	69 559 000	68 112 000

Fortifikationsförvaltningen beräknar medelsbehovet under delposten Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. enligt följande.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå, kr.	Indexkorrigera- d under- hållsprocent	Reparations- medel, kr.
Äldre byggnader	356 660 691	4,524	16 135 330
Nyare byggnader över 9 år	366 321 267	3,016	11 048 249
Nyare byggnader under 9 år	55 622 834	1,508	838 792
			<hr/> Summa kr. 28 022 371

Enligt fortifikationsförvaltningen finnes för närvarande vid armén cirka 2 400 under beredskapstiden anskaffade baracker. Det övervägande antalet av dessa baracker är icke i så gott skick att de enligt ämbetsverkets mening bör invärderas i fastighetsfonden. På grund av lokalbrist erfordras de emellertid tills vidare för förläggnings- och förrådsändamål m. m. För underhåll av barackerna under nästa budgetår beräknar ämbetsverket 450 000 kr. eller 25 000 kr. mer än för innevarande budgetår (jfr prop. 1961: 59, s. 7 f.).

Utöver det sålunda procentuellt beräknade underhållsbeloppet föreslås delposten liksom för innevarande budgetår ökad med 200 000 kr., motsvarande kostnaderna för ersättningsanskaffning av brandmateriel och skumvätska, som förbrukas vid brandövningar inom flygvapnets räddningstjänst.

Fortifikationsförvaltningen beräknar således underhållskostnaderna till (28 022 371 + 450 000 + 200 000 =) i avrundat tal 28 672 000 kr. Om beloppet minskas med kostnaderna för yttre renhållning — här upptagna till 572 000 kr. — vilka kostnader skall bestridas av vederbörligt anslag till bränsle m. m. och därför frånräknas det för byggnadsunderhållet beräknade beloppet, återstår för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. ett belopp av 28 100 000 kr.

För löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår oförändrat 1 800 000 kr. Ämbetsverket, som erinrar om att beräkningen liksom förut verkställt efter behovsprövning, framhåller att vid denna prövning ånyo konstaterats, att ett på grund av medelsbrist ackumulerat reparationsbehov fortfarande föreligger samt anför att, sedan fortifikationsförvaltningen bland annat granskat lokalmyndigheternas underhållsplaner och i dessa planer strukit däri upptagna förslag om utförande av åtgärder av investeringskaraktär, återstår för budgetåret 1962/63 ett medelsbehov av 1 800 000 kr.

Beträffande kostnaderna för underhåll av flygfält m. m. anför fortifikationsförvaltningen, att anläggningsvärdet för flygfält med tillhörande banor och plattor m. m. den 30 juni 1961, efter avdrag av anläggningsvärden

för objekt, vilka för närvarande icke användes och icke heller underhålles men likväl skall kvarstå i fonden (jfr 1960 års statsverksproposition, bil. 22, s. 15) uppgick till 208 298 306 kr. enligt 1946 års byggnadskostnadsnivå. Underhållskostnaderna för flygfält med plattor m. m. kan i enlighet härmed och med tillämpning av förut angivna beräkningsgrunder beräknas till $(208\,298\,306 \times 2,231\% =)$ avrundat 4 647 000 kr.

Utgifterna för nästa budgetår för underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen till 4 730 000 kr. eller 580 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Härav avses 2 450 000 kr. för underhåll av övningsfält m. m. och 2 280 000 kr. för iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. För innevarande budgetår har för sagda ändamål upptagits 2 420 000 kr. respektive 1 730 000 kr.

Huvuddelen av begärda medel för underhåll av övningsfält m. m. erfordras för löpande underhåll av markytor samt vägar och broar. Övningsmarken körs ofta sönder av terränggående fordon, särskilt stridsvagnar, och måste därför ställas i ordning så att den kan användas för militärt bruk. Även vägarna på fälten slites starkt genom trafiken med tunga motorfordon. Med anlitande av förevarande underhållsmedel bestrids även utgifter för skogsbrandsläckningsmateriel samt för skogsvårdande åtgärder, såsom sådd, plantering m. m. I förenämnda, för underhåll av övningsfält m. m. avsedda belopp, 2 450 000 kr., ingår även kostnaderna för underhåll av flygvapnets jordbruksfastigheter m. m.

Av begärda medel för iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. avses 330 000 kr. för fortsatt anskaffning av vägmaskinell utrustning, 1 050 000 kr. för en första etapp av avsedda arbeten på Älvdalsfältet och 900 000 kr. för utförande av oundgängligen erforderliga arbeten med iståndsättning av vägbeståndet huvudsakligen inom arméns övnings- och skjutfält m. m. samt andra iståndsättningsåtgärder. Av sistnämnda belopp, 900 000 kr., avses, såvitt fortifikationsförvaltningen för närvarande kan bedöma, 75 000 kr. för vägar inom Bohusläns regementes utvidgade övningsfält vid Bulid, 100 000 kr. för väganläggningar å det utvidgade södra skjutfältet i Boden, 100 000 kr. för väg inom det utvidgade övningsfältet vid Revinge, 200 000 kr. för vägar inom Skånska luftvärnsskårens utvidgade övningsområde, 100 000 kr. för vägar inom Dalregementets utvidgade övningsområde, 210 000 kr. för väganläggningsarbeten å Jämtlands fältjägarregementes, Norra Smålands regementes och Västernorrlands regementes övningsområden samt 115 000 kr. för vissa dikningsarbeten m. m.

För övriga iståndsättningsarbeten beräknar fortifikationsförvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till 28 437 000 kr., vilket innebär en ökning med 3 857 000 kr. i förhållande till det belopp som upptagits för innevarande budgetår. Härom anför ämbetsverket följande.

Medel som ställs till ämbetsverkets förfogande under denna delpost användes för arbeten av större omfattning. Sålunda används dessa medel för att tillgodose det kraftigt understrukna behovet av upprustning och modernisering av de äldre etablissemangens kasernbyggnader, mat- och badinrättningar, mässar m. fl. byggnader, särskilt vad gäller de sanitära anordningarna och värmeanläggningarna. Behovet av nämnda åtgärder måste delvis ses som en följd av under lång tid på grund av medelsbrist försummat underhåll samt onormalt hård förslitning bland annat på grund av överbeläggning. (Det kan i detta sammanhang påpekas, att procentsatserna för beräkning av delposten Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. är cirka 20 % lägre än motsvarande procentsatser avseende byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond, trots att förslitningen av försvarets fastigheter torde vara särskilt stor.) Vidare används medel ur denna delpost för vissa inrednings- och ombyggnadsarbeten, vilka avse att möjliggöra ett intensivare utnyttjande av befintligt byggnadsbestånd för förläggnings-, utbildnings- och förrådsändamål m. m. Den fortlöpande strukturförändring, som är ett utmärkande drag för försvaret i dag, innebär att byggnadsbeståndets utnyttjande undergår en motsvarande ändring.

Vad beträffar gränsdragningen mellan åtgärder som bekostas med investeringsmedel och åtgärder för vilka anlitas medel från delposten Övriga istandsättningsarbeten tillämpar fortifikationsförvaltningen den huvudregeln, att sistnämnda delpost belastas med utgifter för bland annat sådana byggnadsåtgärder som innefattar ombyggnad av äldre byggnader för att erhalla en bättre lokaldisposition, installationer för att ersätta förslitna eller omoderna el-, värme- och vattenledningar m. fl. arbeten och som icke eller endast i lägre grad höjer en fastighets värde. Nybyggnadsarbeten och tillbyggnader bekostas med investeringsanslag.

Under de närmaste fem budgetåren räknar förvaltningen med ett medelsbehov under denna delpost av drygt 40 miljoner kronor per budgetår i nuvarande kostnadsläge. För budgetåret 1962/63 äskar fortifikationsförvaltningen — inom den av överbefälhavaren fastställda ramen för ersättningsanslaget till kasernbyggnaders delfond — ett belopp av 28 437 000 kr.

I en inom fortifikationsförvaltningen upprättad, den 14 januari 1961 dagtecknad promemoria har ämbetsverket med utgångspunkt i läget den 1 juli 1960 redogjort för de åtgärder som ämbetsverket planerar vidtaga under de närmast kommande budgetåren med anlitan av medel under ifrågavarande delpost (jfr prop. 1961: 59).

I skrivelse den 4 januari 1962 har fortifikationsförvaltningen hemställt om medgivande att intill förenämnt, för nästa budgetår äskat belopp under delposten, 28 437 000 kr., få taga i anspråk anslagsmedlen för följande ändamål.

Gemensamma ändamål

Kr.

1. Militärstabsbyggnaden, Östermalmsgatan 87, Stockholm, fasadrenovering, etapp I	800 000
---	---------

	Kr.
2. Militärhögskolan, Valhallavägen 117, Stockholm, fasadrenovering, etapp 1	600 000
<i>Armén</i>	
3. Södra skånska infanteriregementet, renovering av kasern nr II. Kasernen är uppförd år 1897 och har inte tidigare genomgripande renoverats eller moderniserats	400 000
4. Kronobergs regemente, renovering av tvätt- och toalettrum jämte omläggning av värmesystem i kasernerna III, IV och VI. — Arbetet bedömes erforderligt av hygieniska och driftstekniska skäl	600 000
5. Norra Smålands regemente, omläggning från ångvärme till varmvattensystem i kasern nr XI och mässbyggnad nr VI, samt ombyggnad av tvätt- och toalettrum i kasernen. — En modernisering av kasernens tvätt- och toalettrum är betingad av hygieniska krav och övergång från ång- till varmvattensystem är av driftsekonomiska skäl erforderlig	250 000
6. Norra Smålands regemente, ombyggnad av bastu. — Ombyggnaden är betingad av hygieniska skäl	150 000
7. Smålands artilleriregemente, fullständig invändig renovering av kansli- och kasernbyggnad nr I, etapp 2	850 000
8. Jämtlands fältjägerregemente, utförande av värmekulvertar m. m. i mark. — Erfordras i samband med planerad nybyggnad av matinrättning och värmecentral (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 331 f.)	250 000
9. Jämtlands fältjägerregemente, renovering av sanitära anordningar i kasern, byggnad nr III. — Anpassning till nutida hygieniska krav	300 000
10. Hälsinge regemente, renovering av sanitära anordningar i kasern, byggnad nr IV. — Anpassning till nutida hygieniska krav	300 000
11. Hälsinge regemente, renovering av matinrättningen, byggnad nr IX, etapp 3. — Byggnaden är tidigare renoverad och moderniserad i två etapper. Etapp 3, som är slutetapp, är betingad av driftsekonomiska skäl	320 000
12. Västernorrlands regemente, ombyggnad av sjukhus, byggnad nr VI. — Enligt försvarets sjukvårdsstyrelse är sjukhuset förslitet och tungarbetat och motsvarar icke nutida fordringar. En genomgripande renovering och ombyggnad är därför nödvändig	200 000
13. Västernorrlands regemente, renovering av sanitära anordningar i B-kasernen, byggnad nr I. — Kasernens tvätt- och toalettrum m. m. måste ombyggas så att de fyller nutida hygieniska och sanitära krav	300 000

	Kr.
14. Västernorrlands regemente, in- och utvändig renovering av f. d. lägerkassebyggnad för iordningställande till underbefälsmäss. — Nuvarande underbefälsmäss för liten och lokalerna är otidsenliga samt hårt förslitna	120 000
15. Norrlands artilleriregemente, renovering av sanitära anordningar i kasern, byggnad nr I. — Åtgärder för tillgodoseende av nutida hygieniska krav	175 000
16. Göta signalkår, slutvärnet, ombyggnad av vakt- och arrestlokalerna samt anordnande av lokaler för brandredskap ...	150 000
17. Göta trängregemente, ombyggnad av förådsbyggnad nr XI till centralt utrustningsmaterieförråd	290 000
18. Södermanlands regemente, invändig helrenovering av kasern nr IV. — Byggnaden är uppförd år 1921 och har ej tidigare genomgripande renoverats eller moderniserats	600 000
19. Östgöta luftvärnsregemente, invändig helrenovering av kasern XII jämte inredande av två batterilektionssalar m. fl. lokaler i suterrängvåningen, filmsal, elldledningssal, telegrafisal, lärarrum, materialrum m. m. å vinden. — Byggnaden är uppförd år 1922 och har ej genomgripande renoverats efter uppförandet. Inredande av lektionssalar m. m. betingas av statsmakternas beslut om flyttning av Svea artilleriregemente till Östgöta luftvärnsregementes nuvarande etablissement (jfr prop. 1961: 123; SU 113; rskr. 282)	1 000 000
20. Östgöta luftvärnsregemente, ombyggnad av varmförråd, byggnad nr I inom tygområdet till centralt utrustningsmaterieförråd, centralt övningsmaterieförråd, vårdlokal, tälttork m. m. Motivering, se punkt 19	150 000
21. Upplands signalregemente, värmeinstallation i byggnad nr LX. — Arbetet motiverat av behov av större varmförråd för nya uniformspersedlar. Byggnaden är ett kallförråd, som efter värmeisolering och installation är väl lämpat för ändamålet	125 000
22. Dalregementet, iordningställande av bastu m. m. inom tvätt- och badhus, byggnad nr XIII, etapp 1. — Ur hygienisk och sanitär synpunkt erfordras en upprustning av badavdelningen	150 000
23. Norrbottens regemente, invändig renovering och modernisering av kasern för Norrlands signalbataljon byggnad nr I. — Kasernens äldre del är uppförd år 1910 och har ej tidigare genomgripande renoverats	800 000
24. Västerbottens regemente, invändig renovering av officersmässens lokaler inom kanslihus, byggnad nr IV. — Renoveringen är av hygieniska skäl erforderlig	120 000

	Kr.
25. Västerbottens regemente, ombyggnad och iordningställande av musiklokaler inom f. d. bostadshus, byggnad nr XXIV. — Ändamålsenliga musikövningslokaler saknas för närvarande. Nya lokaler bör anordnas för att möjliggöra musikutbildning och -övning	250 000
26. Bodens ingenjörkår, invändig renovering av kaserner nr II och III. — Kasernerna är uppförda år 1908 och har ej genomgripande renoverats	1 200 000
27. Gotlands infanteriregemente, inredningsarbeten för granatkastaresal, fotolaboratorium och radiokontrollrum i den oinredda vinden i kasern nr III	90 000
28. Gotlands artillerikår, invändig renovering och modernisering av förläggingsutrymmen i kanslikasern, byggnad nr I, etapp I. — Kasernen är uppförd år 1909 och har ej någon gång genomgripande renoverats och moderniserats	500 000
29. VII. militärbefälsstaben, omläggning av yttertak, ändringsarbeten i vindsvåningen samt komplettering av ventilationsanordningarna i stabsbyggnad nr VI	200 000

Marinen

30. Vaxholms kustartilleriregemente, inredning av vinden i kasern nr II, byggnad nr 103, till lokaler för robotutbildning	200 000
31. Stockholms örlogsvarv, Skeppsholmen, omputsning av fasader å västra boställshuset nr 33 i Långa raden	125 000
32. Stockholms örlogsvarv, Skeppsholmen, omläggning av återstående taktytor med kopparplåt på byggnad nr 10, Skeppsholmskyrkan, samt omputsning av fasader	200 000
33. Stockholms örlogsvarv, Skeppsholmen, omputsning av fasader m. m. å f. d. hantverkskasernen, byggnad nr 19	200 000
34. Stockholms örlogsvarv, Skeppsholmen, renovering och ombyggnad av officers- och underofficersmässar i östra boställshuset, byggnad nr 34	200 000
35. Stabboön, om- och tillbyggnad av matinrättningen, byggnad nr 1584	150 000
36. Karlskrona, ombyggnad av broarna i Prins- och Amiralitetsgatorna. — Förstärkning erfordras med hänsyn till den tyngre trafiken	135 000

Flygvapnet

37. Krigsflygskolan, renovering av manskapsbarack, byggnad nr 21. — Byggnaden är en barack av lägerhyddetyp, uppförd år 1883. Under 1930-talets sista hälft utfördes bland annat värmeinstallation och vissa inredningsarbeten i baracken. Den

	Kr.
fyller dock ej nutida krav ur hygieniska och sanitära synpunkter	220 000
38. Jämtlands flygflottilj, utökning av televerkstad genom om- och tillbyggnad av motorprovbyggnad nr 113	100 000
39. Göta flygflottilj, iståndsättning av förläggingslokaler i kaserner nr 23, 24 och 52, etapp 2. — Byggnaderna uppfördes under åren 1942 och 1943, då kristidsmateriel i stor utsträckning måste användas. Denna kristidsmateriel har utsatts för ett onormalt hårt slitage	225 000
40. Hallands flygkår, vissa ombyggnadsarbeten i samband med flygvapnets centrala skolors övertagande av etablissemnet. — Anpassning av byggnadsbeståndet till nytt verksamhetsområde	300 000
41. Västmanlands flygflottilj, varmvatteninstallation i kaserner. — En anpassning till nutida hygieniska krav	150 000
42. Roslagens flygkår, in- och utvändig renovering av skolhus nr 10 jämte anordnande av laboratoriesal och fotolaboratorium i källaren.	65 000
43. Södermanlands flygflottilj, ombyggnad av kasern nr 21 till fotobyggnad	300 000
44. Bråvalla flygflottilj, ombyggnad av byggnad nr XV (arbetarbarack, för närvarande förvaltad av VII. militärbefälsstaben) till förläggning för basförband (Tingstäde)	150 000
45. Centrala flygverkstaden Malmslätt, om- och tillbyggnad av mässbyggnad nr 34	250 000
46. Mindre iståndsättningsarbeten, för vilka kostnaderna i varje särskilt fall ej beräknas överstiga 100 000 kr.	4 227 000
47. Värmeförsörjningen	5 000 000
48. Elförsörjningen	2 000 000
49. Vägar, yttre vatten och avlopp	3 000 000
Summa kr.	28 437 000

Beträffande motiveringarna för de olika förslagen kan ur handlingarna ytterligare inhämtas följande.

1. Byggnaden disponeras av försvarsstaben och delar av arméstaben. Utvändig slamning och naturstensbeklädnad är i behov av iståndsättning. Utföres ej denna, föreligger risk för söndervittring av teglets yta. Nu anmäld etapp 1 omfattar gatufasaderna. Etapp 2, som omfattar gårdsfasaderna, har kostnadsberäknats till 400 000 kr.

De totala kostnaderna kan för närvarande ej närmare preciseras. Detta kan ske först sedan byggnadsställningarna har rests och möjligheter föreligger att närmare undersöka naturstenens tillstånd.

2. I enlighet med statsmakternas beslut pågår för närvarande ombyggnad av f. d. A I kasernetablissemnet till lokaler för militärhögskolan. Ombyggnaden av östra flygeln, med undantag av restauranglokaler, samlingsal och

motionshall, var färdig den 1 oktober 1961 och skolan inflyttade i sålunda iordningställda lokaler i början av oktober. I samband med ifrågavarande invändiga ombyggnad måste fasaderna renoveras. Deras nuvarande tillstånd gör det nödvändigt att arbetet härmed kommer i gång i omedelbar anslutning till att de invändiga arbetena färdigställs. Totala kostnaden har beräknats till i runt tal 1,5 miljon kronor.

Etapp 1 omfattar östra flygeln. Etapp 2, slutetapp, avses omfatta f. d. kanslihuset och västra flygeln.

7. Kasernen är uppförd år 1898 och har inte tidigare genomgripande renoverats eller moderniserats. Totalkostnaden för arbetena uppskattas till 2,6 miljoner kronor. För utförande av renoveringsetapp 1, den nordligaste delen av norra kasernhalvan, har ämbetsverket genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 augusti 1960 medgivits att av ifrågavarande delpost anlita 450 000 kr.

Etapp 2 omfattar återstående del av norra kasernhalvan. Av förläggnings-tekniska och delvis av arbetsmarknadstekniska skäl avses etapperna 1 och 2 komma till utförande i en följd. Etapp 3, för vilken kostnaden är beräknad till 1,3 miljon kronor, omfattar den södra kasernhalvan.

16. Slutväret byggdes under åren 1854—65. Byggnaden, som är utförd av natursten och tegel, är 670 m lång. Den inrymmer bland annat gemensamma arrestlokaler för Karlsborgs armégarnison. Vakt- och arrestlokalerna är utdömda, vilket påtalats av bland annat riksdagens militieombudsman. De måste nu renoveras och förses med tidsenlig sanitär och ventilationsteknisk installation jämte härför erforderliga ventilationskanaler och annan teknisk utrustning samt avlopp. I samband därmed bör anordnas lokaler för brandredskap. I en ålderdomlig byggnad som den aktuella utan egentliga ventilations- och sanitetstekniska installationer, kan lokaler av ifrågavarande slag icke anordnas utan att byggnaden samtidigt förses med dylika installationer enligt nutida krav. De totala kostnaderna för ifrågavarande ombyggnadsarbeten och nyinstallationer har beräknats till 250 000 kr. enligt följande fördelning:

Byggnadsarbeten	kr. 130 000
Nyanskaffning av ventilationsteknisk och sanitär utrustning jämte erforderliga ventilationstrummor, avlopp, värme och övriga rörledningar	» 100 000
Elinstallationer	» 20 000

Härav belöper enligt fortifikationsförvaltningen 100 000 kr. å arbeten, som höjer byggnadens redovisade fondvärde. Ämbetsverket har därför, efter samråd med chefen för armén, avsett bestrida nämnda kostnad med anlåtande av investeringsanslag.

17. Ombyggnad enligt chefens för armén generalplan av ifrågavarande förrådsbyggnad till centralt utrustningsmaterieförråd medför anskaffning av ventilationsteknisk och sanitär installationsmaterial jämte ventilations-trummor och övrig utrustning. Sammanlagda byggnadskostnaden beräknas till 450 000 kr. Härav anses 160 000 kr. avseende bland annat ventilations- och sanitetsinstallationerna motsvara höjning av byggnadens redovisade fondvärde. De egentliga byggnads- och förbättringsarbetena har kostnadsberäknats till 290 000 kr.

27. Åtgärderna anses erforderliga för effektivisering av värnpliktsutbildningen. För arbetena erforderlig nyanskaffning av ventilationsteknisk utrustning, syrafast inredning i fotolaboratoriet samt syrafast avlopp har

kostnadsberäknats till 32 000 kr., vilket belopp fortifikationsförvaltningen, i samråd med chefen för armén, föreslår skall utgå av investeringsanslag. Beloppet har reserverats inom ramen för anslaget till byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1961/62.

29. Yttertaket på stabsbyggnaden måste omläggas för att byggnadens bestånd ej skall äventyras. Staben är nu trångbodd. I samband med omläggningen av yttertaket har det ansetts tekniskt-ekonomiskt förmånligt att avhjälpa denna trångboddhet genom utförande av vissa ombyggnads- och inredningsarbeten i vindsvåningen. I samband därmed bör det ventilations-tekniska systemet, som nu är baserat på självdrag, överses och omändras för mekanisk ventilation.

30. För en rationell utbildning av personal avsedd för robotförband (SS 11-förband) finnes enligt chefen för Stockholms kustartilleriförsvaret för närvarande inga lämpliga lokaler vid regementet. En inventering av inredbara utrymmen har visat att vinden till kasern 11 OF är lämpligast att inreda, bland annat med hänsyn till kravet på utsikt över vatten. Chefen för marinen biträder det framförda förslaget och framhåller att arbetet måste komma till utförande i så god tid att byggnadsarbetena är avslutade när för ändamålet av marinförvaltningen beställd simulator levereras.

31—33. Ifrågavarande tre istandsättningsobjekt är av den art, att med desamma utförande ej längre kan anstå. Fasadputsen är delvis avflagnad och kyrkans tak måste omläggas för att byggnadernas bestånd inte skall äventyras. De profana byggnaderna disponeras av marinförvaltningen. Fortifikationsförvaltningen beräknar att detta förhållande kommer att bestå minst 10 år framåt. Oavsett byggnadernas framtida användning framstår det som självklart att fortifikationsförvaltningen håller dem i funktionsdugligt skick.

34. Eftersom en utflyttning av örlogsvarvet icke torde komma till stånd förrän om cirka 5 år, troligen 10 år, och då ifrågavarande mässlokaler under ännu längre tid torde komma att erfordras för militära ändamål ävensom lunchlokaler för statliga tjänstemän med verksamhet på Skeppsholmen anses det erforderligt att upprusta lokalerna så att de fyller nutida hygieniska och sanitära krav.

35. Den befintliga matinträttningsbyggnaden å Stabboön är av mycket primitiv beskaffenhet. De sanitära och hygieniska förhållandena är synnerligen otillfredsställande. Såväl köket som utspisningslokalerna är för små. Möjligheterna att förvara livsmedel och utspisa personalen på Stabboön under hygieniska förhållanden måste tillgodoses. Detta kan ske antingen genom nybyggnad av matinträttning eller genom upprustning och tillbyggnad av den befintliga matinträttningen. Fortifikationsförvaltningen har i samråd med chefen för marinen stannat för det sistangivna alternativet. Skjutstationen på Stabboön användes för ordinarie utbildning av artilleriskolan å Berga, för repetitionsutbildning av personal vid nytillkommen materiel samt för aspirant- och kadettutbildningen. Härtill kommer att anläggningarna utnyttjas som replipunkt (tankningsdepå) för helikopterbasen, för utförande av olika prov för marinförvaltningen m. fl. samt från och med innevarande år även som utskjutningsplattform för övningsrobotar. Anläggningarna å Stabboön har sålunda utnyttjats i större utsträckning de senaste åren. Det kan förutses att kravet på utbildning m. m. vid anläggningarna kommer att ytterligare öka. Totalkostnaderna för arbetena uppskattas till 190 000 kr. Härav utgör kostnaderna för tillbyggnaden 40 000 kr., den förutsättes skola bestridas med anlåtande av investeringsmedel.

38. Chefen för flygvapnet har föreslagit, att befintlig motorprovbyggnad lages i anspråk för utökning av televerkstaden. Flygvapenchefen anför, att en väsentlig utökning av nuvarande golvytor erfordras för att erhålla nödvändiga arbetsutrymmen för instrument- och televerksamheten vid flottiljen. Ifrågavarande utökning av golvytorna borde ske bland annat genom tillbyggnad. Kostnaderna för erforderliga nybyggnadsarbeten har beräknats till 100 000 kr. I chefens för flygvapnet underlag för äskanden å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61 har för ändamålet upptagits 100 000 kr. Detta belopp har också reserverats å dåvarande investeringsanslag för smärre nybyggnads- och förändringsarbeten. Kostnaderna för erforderliga ombyggnadsarbeten inom den befintliga byggnaden har beräknats till 100 000 kr.

42. Huvuddelen av de totala kostnaderna 100 000 kr. avser anordnande av fotolaboratorium och laboratoriesal i skolbyggnadens källare. I samband med iordningställandet av ifrågavarande utbildningslokaler erfordras en mindre in- och utvändig renovering av angränsande lokaler. För fotolaboratoriet och laboratoriesalen erfordras en betydande utökning av de ventilationstekniska och sanitära installationerna. Kostnaderna för erforderliga arbeten fördelar sig enligt följande.

Utvändig renovering jämte komplettering av plåtbeslagning ...	kr.	12 000
Inväändig renovering av angränsande lokaler	»	18 000
Byggnads- och elarbeten för fotolaboratorium och laboratoriesal	»	35 000
Nyanskaffning av ventilationsmateriel och -trummor, anskaffning av syrafast sanitär installationsmateriel för laboratorium och laboratoriesal, nya rörledningar m. m.	»	35 000
		<hr/>
		Kr. 100 000

Kostnaderna för nyanskaffning av ventilationsteknisk och sanitär utrustning för de nya utbildningslokalerna ökar väsentligt byggnadens redovisade fondvärde och bör alltså belasta investeringsanslag.

43. Chefen för flygvapnet har framhållit att flygfototjänsten vid spaningsflottiljen ökat i sådan omfattning att de fotolokaler som för närvarande disponeras, numera är helt otillräckliga. Lokalerna är dessutom otidsenliga. Fortifikationsförvaltningen har i samråd med chefen för flygvapnet utarbetat förslag till ombyggnad av en kasern till lokal för flygfototjänsten. Totalkostnaden härför har beräknats till 400 000 kr. Huvuddelen därav, 300 000 kr., berör ombyggnadsarbetena och bör bestridas med anlåtande av delposten Övriga iståndsättningsarbeten. För byggnadens ändrade användning såsom fotobyggnad erfordras en betydande utökning (nyanläggning) av den ventilationstekniska installationen, nyanskaffning av syrafasta bänkar och annan inredning i fotolaboratorier, nya syrafasta avlopp m. m. Kostnaderna för nyanskaffning av ifrågavarande materiel har fortifikationsförvaltningen beräknat till 100 000 kr. Dessa kostnader bör enligt fortifikationsförvaltningen bestridas med anlåtande av investeringsanslag. En ombyggnad av kasernen för anpassning till utbildningens och den militära verksamhetens krav kan enligt fortifikationsförvaltningen ej ske utan investeringar, som väsentligt höjer byggnadens redovisade fondvärde.

44. Baracken har under en längre tid använts för förläggning och delvis såsom förråd för arméförband på Gotland. Huvuddelen av Tingstäde läger utgöres av träbyggnader, uppförda i början av 1900-talet. Den nu aktuella baracken är uppförd år 1905. Chefen för flygvapnet har till fortifikationsförvaltningen anmält behov av lämpliga lokaler för förläggning av basför-

band ur flottiljen. Efter utförda undersökningar har fortifikationsförvaltningen funnit att den angivna baracken efter ombyggnad är väl lämpad för ändamålet.

Andra förläggningsmöjligheter för ifrågavarande basförband kan icke erhållas inom försvaret tillhöriga byggnader på Gotland, belägna inom rimligt avstånd från basförbandets operationsområde.

45. Om- och tillbyggnaden anses erforderlig då nuvarande lokaler är för små. Totalkostnaderna för åtgärderna uppskattas till 350 000 kr. Av detta belopp anser fortifikationsförvaltningen att 100 000 kr., som bedömes motsvara mervärdet av tillbyggnaden, bör belasta investeringsanslag.

46. Hithörande arbeten omfattar dels arbeten, betingade av en anpassning av befintligt byggnadsbestånd efter utvecklingens krav, dels ock nödvändiga renoveringar av kaserner, matinrättningar, mässar m. m.

47. För upprätthållande av den värme-, ventilations- och kyltekniska driften vid försvarets anläggningar erfordras periodisk förnyelse av vissa tekniska anläggningar och installationer. Exempel härpå är pannbyten i värmecentraler, omläggning av utvändiga värmekulvertar, utbyte av lågtrycksånganläggningar mot varmvattenuppvärmning samt utbyte av högtrycksånganläggningar mot sådana för lågtrycksånga eller hetvatten. Utljänta anläggningar av nämnda slag måste, när de går sönder, ersättas för att undvika driftstopp.

48. Det ständigt ökade kravet på elkraft för verkstäder, hangarer, garage, matinrättningar m. fl. byggnader, för uppvärmning samt för förbättrad belysning i snart sagt alla lokaler medför krav på spänningsomläggning och förstärkning av elnäten, främst vid äldre förband. Försvarets mekanisering accelererar utvecklingen. Införandet av nya flygplantyper, av robotenheter m. m. medför regelmässigt följdverkningar beträffande elkraftförsörjningen. Medelsbehovet för ifrågavarande åtgärder under de närmaste budgetåren har beräknats till 16 miljoner kronor. Med hänsyn till begränsad projekteringskapacitet måste anslagsbehovet för elkraftförsörjningen för budgetåret 1962/63 begränsas till 2 000 000 kr.

49. Vägar och planer, utförda före år 1935, är icke invärderade i fastighetsfonden. Anläggningsvärdet för dessa har beräknats till omkring 53 miljoner kronor enligt 1935 års prisläge. Procentberäknade underhållsmedel utgår således ej för dessa vägar m. m. Huvuddelen av vägarna är ej byggda för den tunga fordonstrafik av stridsvagnar, pansarfordon och tunga lastfordon, som numera utnyttjar dem. Vägkropparna är för klena, körbanorna för smala och de saknar permanentbeläggning. Det framstår som en tvingande nödvändighet att förstärka, hårdgöra och permanentbelägga de mest frekventerade vägarna bland annat för att skona fordonen. Den våldsamt ökande motoriseringen inom försvaret ställer även alltmer ökande krav på en bättre vinterväghållning än tidigare. Förr sköttes t. ex. snöröjningen av trupp med enkla plogredskap (ofta hästanspända) eller med skottning för hand. Numera erfordras dyrbara specialmaskiner för ifrågavarande väghållning. Dessa maskiner kan icke anförtros åt värnpliktig personal utan de måste köras av specialutbildade motorförare. I vissa fall erfordras maskinsopning av uppställningsplaner för att ej den känsliga instrumenteringen skall skadas. Försvarets vattenlednings- och avloppsnät måste ständigt anpassas till nutida krav bland annat i samband med att kommunerna bygger ut sina nät. Sålunda kan separata ledningsnät för dagvatten på vissa håll framtvingas av vederbörande kommun med stöd av lagen den 3 juni 1955

om allmänna vatten- och avloppsanläggningar i samband med att rening av avloppsvatten anordnas. Med hänsyn till den begränsade projekteringskapaciteten inom ifrågavarande områden har medelsbehovet för budgetåret 1962/63 begränsats till 3 000 000 kr.

I detta sammanhang torde jämväl få anmälas en framställning om medel för visst iståndsättningsarbete med anledning av brand.

Kungl. Maj:t har den 17 augusti 1960 samt den 14 april och den 19 maj 1961 medgivit att av delposten Övriga iståndsättningsarbeten ett belopp av sammanlagt 1 350 000 kr. får disponeras för ombyggnad av värmecentral, byggnad nr V, vid Göta artilleriregemente. Sedan ifrågavarande byggnad förstörts genom brand har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 24 november 1961 gjort framställning om medel för återuppförande av byggnaden. Av skrivelsen inhämtas i huvudsak följande.

Sedan arbetena med byggnadens omändring igångsatts, utbröt eld i densamma den 10 juni 1961. På grund härav och av omfattande skador vid släckningsarbetet har byggnaden sedermera rivits. Värden till ett belopp av omkring 125 000 kr., som till följd av branden gått förlorade av redan utförda ombyggnadsarbeten, täckes genom av entreprenören tecknad brandförsäkring. Rivningen av den skadade byggnaden samt uppförandet av ny värmecentral samt vissa av de lokaler som inrymts i byggnaden beräknas draga en kostnad av sammanlagt 1 800 000 kr.

Jag återkommer till frågan om sättet för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande iståndsättningsarbete i det följande.

För skatter beräknar ämbetsverket med hänsyn till förefintlig reservationsbehållning å delposten för nästa budgetår 300 000 kr. (för innevarande budgetår anvisat 400 000 kr.).

Medelsbehovet under delposten Vissa rationaliseringsåtgärder m. m., från vilken delpost bekostas ändringsarbeten föranledda av vissa forskningsförsök och av vissa rationaliseringsåtgärder vid tyg- och marinverkstäder samt rationaliseringsåtgärder vid värmeanläggningar m. m., beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår till oförändrat 895 000 kr.

För ändrings- och inredningsarbeten föranledda av vissa organisationsundersökningar beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår ett medelsbehov av oförändrat 430 000 kr.

För underhåll av enskilda vägar beräknas för nästa budgetår 220 000 kr. eller 5 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Från delposten bestrides kostnader för snöröjning och plogning av enskilda vägar.

Befästningars delfond. Av följande sammanställning framgår dels de för innevarande budgetår beräknade kostnaderna för reparationer och underhåll m. m. av befästningar och dels fortifikationsförvaltningens och departementschefens förslag för nästa budgetår.

	Budgetåret 1961/62	Budgetåret 1962/63	
		Fortifikations- förvaltningen	Departement- schefen
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m.m.	12 892 000	13 800 000	13 800 000
b) Iståndsättningsarbeten m.m.	6 523 000	10 000 000	10 000 000
c) Underhåll av icke invärderade anläggningar ..	200 000	150 000	150 000
d) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m.m.	50 000	50 000	50 000
e) Skatter	25 000	10 000	10 000
f) Underhåll av enskilda vägar	150 000	180 000	180 000
Summa kr.	19 840 000	24 190 000	24 190 000

Kostnaderna för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen enligt i det föregående angivna grunder till ($1,394\% \times 990\,044\,426 =$) avrundat 13 800 000 kr.

För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 10 000 000 kr. Ämbetsverket anför härom bland annat följande.

Medelsbehovet under delposten är till stor del beroende på den otillräckliga medelstildelningen till löpande reparation och underhåll. Därest den förut angivna höjningen av underhållskvoten genomföres, kan en successiv minskning av medelsbehovet för iståndsättningsarbeten förväntas uppkomma. Dessförinnan måste emellertid det sedan flera år tillbaka föreliggande iståndsättningsbehovet avhjälpas, vilket hitintills kunnat ske endast i ringa omfattning. Härtill kommer att innevarande års riksdag i princip beslutat att modernisering av äldre befästningar hädanefter — med vissa undantag tills vidare — skall bestridas av medel under driftbudgeten och icke såsom tidigare i viss utsträckning skett från investeringsmedel.

Fortifikationsförvaltningen har med särskild skrivelse överlämnat preliminär plan för iståndsättningsarbeten m. m. under nästa budgetår. Av planen inhämtas, att äskade medel avses för i det följande angivna ändamål.

	Kostnad
Modernisering av	
1. Mindre objekt av standardtyp	2 800 000
2. Gemensam uppehållsplats	800 000
3. Gemensam uppehållsplats	1 500 000
4. Gemensam uppehållsplats	700 000
5. Kustartillerianläggning	1 000 000
6. Kustartillerianläggning	200 000
7. Drivmedelsförråd	1 000 000
8. Övriga objekt	1 800 000
9. Oförutsett	200 000
Summa kr.	10 000 000

Beträffande de olika ändamålen inhämtas följande ur handlingarna i ärendet.

2. Totalkostnad 1,5 miljon kronor. Planerat arbete utgör slutetapp.
3. Totalkostnad 3 miljoner kronor. För etapp I har under budgetåret 1961/62 anvisats 500 000 kr. För budgetåret 1963/64 erfordras 1 miljon kronor (slutetapp).
4. Totalkostnad 3,7 miljoner kronor. Arbetet kommer att påbörjas under budgetåret 1962/63. För budgetåren 1963/65 erfordras för vardera budgetåret 1,5 miljon kronor.
5. Totalkostnad cirka 2 miljoner kronor. För etapp I har under budgetåret 1961/62 anvisats 0,5 miljon kronor. För budgetåret 1963/64 erfordras 0,5 miljon kronor.
6. Totalkostnad 400 000 kr. Planerat arbete utgör slutetapp.
7. Det totala medelsbehovet uppskattas till omkring 10 miljoner kronor. För moderniseringsarbeten under budgetåren 1963/65 beräknas ett medelsbehov av 1 750 000 kr. respektive 2,4 miljoner kronor.

Närmare kännedom om innebörden av de olika förslagen torde få inhämtas ur de handlingar som kommer att tillställas riksdagens vederbörande utskott.

Av under hand från fortifikationsförvaltningen inhämtad ytterligare utredning angående medelsbehovet under delposten inhämtas i huvudsak följande.

Behovet av modernisering av befintliga befästningar är mycket stort på grund av den snabba vapentekniska utvecklingen, ändringar i organisation och utrustning m. m. Befästningarna måste vara utformade så att de ger fortifikatoriskt skydd mot sannolik vapenverkan med hänsyn till anläggningarnas operativa betydelse. En stor del av befintliga anläggningar är byggda med hänsyn till en betydligt svagare vapenverkan än den som numera kan förutses. Huvuddelen av dessa befästningar kan dock göras godtagbara ur fortifikatorisk synpunkt genom modernisering av skyddsanordningarna. Kostnaderna för dessa åtgärder är i regel relativt begränsade i förhållande till objektets anläggningsvärde. Det är därför ur såväl operativ som ekonomisk synpunkt fördelaktigt att utföra erforderliga moderniseringsarbeten så att anläggningarna får ett lämpligt avvägt skydd. Ändringar i organisation och utrustning samt installation av ny materiel medför krav på ändringar i disposition av lokalerna, ökad ventilation och kraftförsörjning m. m. Detta gäller främst anläggningar med teletekniska installationer.

Inom fortifikationsförvaltningen under innevarande budgetår företagen utredning rörande det totala behovet av medel för iståndsättningsarbeten under 1960-talet ger vid handen att för ändamålet erfordras i runt tal 300 miljoner kronor. Medelsbehovet hänför sig främst till det ovan anförda kravet på ökade skyddsanordningar mot vapenverkan samt förbättrad ventilation och kraftförsörjning. Ämbetsverket har dock för budgetåret 1962/63 endast anmält ett medelsbehov av 10 miljoner kronor med hänsyn till den av överbefälhavaren anvisade ramen. Enligt överbefälhavarens preliminära avvägningar för de närmaste budgetåren kan icke heller då medelsbehovet för iståndsättningsarbeten tillgodoses i önskad omfattning varför endast de högst prioriterade moderniseringsarbetena kan utföras.

För underhåll av icke invärderade anläggningar beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 150 000 kr. eller 50 000 kr. mindre än för innevarande budgetår.

För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m. beräknas oförändrat belopp, 50 000 kr.

För skatter beräknar ämbetsverket med hänsyn till förefintlig reservationsbehållning å delposten för nästa budgetår 10 000 kr. (för innevarande budgetår anvisat 25 000 kr.).

För underhåll av enskilda vägar beräknas för nästa budgetår 180 000 kr. eller 30 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

Riksrevisionsverket biträder fortifikationsförvaltningens förslag till beräkning av medelsbehovet under posterna till reparations- och underhållskostnader.

Departementschefen

Som fortifikationsförvaltningen förutsatt bör underhållsmedel inte för nästa budgetår beräknas under förevarande post vare sig för fastigheter som från och med den 1 juli 1961 övergått till Karlskronavarvet Aktiebolag eller för fastigheter vid Rosersberg som övertagits av civilförsvaret. Kungl. Maj:t har denna dag beslutit om vidtagande av vissa bokföringsåtgärder till följd av att vissa fastigheter överförts till Karlskronavarvet Aktiebolag. För byggnader å Rosersbergsområdet skall enligt Kungl. Maj:ts förslag (prop. 1962: 1, bil. 20) underhållsmedel beräknas under statens allmänna fastighetsfond.

Under en följd av år har särskilda medel beräknats för underhåll av vissa i fastighetsfonden icke invärderade baracker. Jämväl för nästa budgetår beräknar fortifikationsförvaltningen medel för samma ändamål. Medelsanvisningen föreslås emellertid höjd med 25 000 kr. till 450 000 kr. Med hänsyn till underhållskostnadsindex för år 1961 i förhållande till år 1960 och antalet för närvarande i bruk varande baracker i förhållande till tidigare antal beräknar jag för nästa budgetår ifrågavarande underhållskostnader till oförändrat 425 000 kr.

Enligt fortifikationsförvaltningen avses av begärda medel under kasernbyggnaders delfond för iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. ett belopp av 1 050 000 kr. för en första etapp av arbeten på Älvdalsfältet. Enligt vad jag under hand inhämtat skall beloppet utnyttjas för anläggande av väg inom fältets nordvästra del. Beloppet rymmes inom de beräknade sammanlagda kostnaderna för vägar inom fältet, 2 miljoner kronor (jfr prop. 1961: 123, s. 16). Jag har för avsikt att framdeles återkomma med förslag om förvärv för militärt bruk av ett markområde i anslutning till Skånska luftvärnsskårens kasern- och övningsområde. Vid genomförande av ett dylikt förvärv erfordras att vägar anlägges på området. Jag beräknar medel för ändamålet för nästa budgetår i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag.

Ett stort behov av iståndsättningsarbeten under en följd av år föreligger för att anpassa byggnadsbeståndet efter utvecklingens krav och för att modernisera befästningar. Detta framhöll jag i propositionen 1961: 59 (s. 18) vid anmälan av förslag till stat för fastighetsfonden för innevarande budgetår. Att så är förhållandet framgår också av fortifikationsförvaltningens redogörelse för medelsbehovet under nästa budgetår samt av ytterligare utredning i ämnet som inhämtats vid förevarande frågas beredning inom försvarsdepartementet.

Jag vill understryka att en fortlöpande anpassning är nödvändig icke minst med hänsyn till önskemålen att bereda de värnpliktiga en någorlunda hygglig förläggningsstandard. Härtill kommer som tidigare framhållits i olika sammanhang att otillräckligt underhåll medför risk för betydande kapitalförstörelse.

Fortifikationsförvaltningen har redogjort för de iståndsättningsåtgärder som avses vidtagas med anlitande av det för nästa budgetår under kasernbyggnaders delfond för övriga iståndsättningsarbeten äskade beloppet, 28 437 000 kr. Bland annat skall värmekulvertar m. m. anläggas vid Jämtlands fältjägarregemente. Jag vill i anslutning härtill erinra om att nybyggnad av matinrättnings- och mässbyggnad samt värmecentral planeras vid regementet. För nästa budgetår föreslages medelsanvisning under investeringsanslaget Byggnadsarbeten för armén (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 331) bör göra det möjligt att uppföra denna byggnad. Jag har därför ej funnit anledning till erinran mot att medel beräknas även för här ifrågavarande arbeten. Av den redogörelse som fortifikationsförvaltningen lämnat framgår att ämbetsverket avser att i fråga om vissa arbeten fördela kostnaderna mellan staten för fastighetsfonden och investeringsanslag under kapitalbudgeten. En dylik uppdelning bör emellertid såvitt möjligt undvikas. I den mån fråga är om arbeten som inte eller endast i lägre grad höjer en fastighets värde bör härvid kostnaderna belasta staten för fastighetsfonden. Som chefen för finansdepartementet anfört vid anmälan av staten för statens allmänna fastighetsfond i årets statsverksproposition (bil. 20, s. 49) undviker man härigenom att byggnaderna erhåller oriktigt höga bruttovärden som konstituerar en för hög tilldelning av procentberäknade underhållsmedel för normalt underhåll. Å andra sidan bör påpekas, att Kungl. Maj:t äger möjlighet att uppskriva värdet av en byggnad. En sådan uppskrivning bör kunna ske om iståndsättning medför ett fortlöpande behov av ytterligare underhållsmedel. I enlighet med vad jag sålunda anfört föreslår jag, att under ifrågavarande delpost under kasernbyggnaders delfond beräknas ytterligare 667 000 kr., utgörande det sammanlagda belopp som enligt fortifikationsförvaltningens beräkningar skulle belasta investeringsanslag som delkostnad för anmälda iståndsättningsarbeten.

Med hänsyn till ovissheten om den framtida användningen av Stockholms örlogsvarvs officers- och underofficersmässar å Skeppsholmen kan jag icke

tillstyrka att desamma nu renoveras. För mindre iståndsättningsarbeten under kasernbyggnaders delfond beräknar jag ett belopp av 3 688 000 kr. Då jag med nyss angivna undantag ej funnit anledning till erinran mot fortifikationsförvaltningens beräkningar av medelsbehoven för iståndsättningsarbeten under kasernbyggnaders delfond kommer enligt mina beräkningar medelsbehoven för dylika arbeten under nästa budgetår att uppgå till 28 365 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen har vidare gjort framställning om medelsanvisning under kasernbyggnaders delfond med 1 800 000 kr. för visst byggnadsarbete med anledning av i det föregående behandlad brand. Jag förutsätter emellertid att investeringsmedel skall utnyttjas för detta byggnadsarbete. Jag vill i sammanhanget erinra om att Kungl. Maj:t medgivit att av under kasernbyggnaders delfond för iståndsättningsarbeten under budgetåren 1960/62 avsedda medel ett sammanlagt belopp av 1 350 000 kr. fick disponeras för ombyggnad av den nu genom brand förstörda byggnaden. Detta belopp, som icke kommer att erfordras för avsett ändamål, bör borträknas vid statberäkningen för nästa budgetår. För iståndsättningsarbeten under kasernbyggnaders delfond föreslår jag i enlighet härmed ett belopp av (28 365 000 — 1 350 000 =) 27 015 000 kr.

För modernisering av befästningar begärda medel torde i huvudsak få användas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag. För modernisering av mindre objekt av standardtyp och övriga objekt beräknar jag emellertid 2,4 miljoner respektive 1,4 miljon kronor. Vidare förutsätter jag, att ifrågavarande medel får tagas i anspråk för moderniseringsarbeten på viss i ämbetsverkets förslag ej upptagen uppehållsplats intill ett belopp av 800 000 kr.

Beträffande beräkningen av de olika posterna i övrigt under de båda delfonderna biträder jag fortifikationsförvaltningens förslag. Anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. torde således, i enlighet med sammanställningarna i det föregående (jfr s. 6 och 19), uppföras med ett belopp av 92 302 000 kr., varav 68 112 000 kr. för kasernbyggnaders delfond och 24 190 000 kr. för befästningars delfond.

Beträffande av fortifikationsförvaltningen föreslagna arbeten av iståndsättningskaraktär som beräknas draga en kostnad överstigande 100 000 kr. torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om vilka av dessa som bör komma till utförande.

Jag förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att medge den jämkning inom delfonderna mellan de särskilda delposterna inom slutbeloppens ram, som kan finnas erforderlig.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

I överensstämmelse med fortifikationsförvaltningens av riksrevisionsverket tillstyrkta förslag bör för avsättning till värdeminskningskonto upptagas för kasernbyggnaders delfond förslagsvis 13 525 000 kr. och för befästningars delfond förslagsvis 2 237 000 kr., eller sammanlagt 15 762 000 kr.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden

Fortifikationsförvaltningen beräknar utgifterna under denna rubrik för kasernbyggnaders delfond till förslagsvis 9 950 000 kr., varav 5 800 000 kr. för hyresavgifter, 820 000 kr. för arrendeutgifter samt 3 330 000 kr. för bestridande av vissa utgifter i samband med förhyrningar och arrenderingar.

Ökningen av ifrågavarande utgifter i förhållande till i fastighetsfondens stat för innevarande budgetår upptaget belopp utgör sammanlagt (9 950 000 — 7 531 000 =) 2 419 000 kr. och i förhållande till utfallet av posten under budgetåret 1960/61 (9 950 000 — 8 991 742 =) omkring 960 000 kr. Ökningsbeloppet, 960 000 kr., kommer enligt fortifikationsförvaltningen att främst tagas i anspråk för vissa större förhyrningar av ämbetslokaler.

I detta sammanhang torde få erinras om, att Kungl. Maj:t genom beslut den 15 januari 1960 medgivit, att från ifrågavarande post i fastighetsfondens stat får bestridas hyreskostnader för lokaler för försvarets forskningsanstalt i nybyggnader å fastigheten Gyllenstiernsgatan 10 i Stockholm och å fastigheten Framnäs Backe 10—12 i Solna. Lokalerna, som ersätter av anstalten tidigare disponerade lokaler i Svea artilleriregementes förutvarande etablissement i Stockholm, har förhyrts för en tid av fem år och på villkor om förlängning av hyrestiden på ett år i sänder efter femårsperiodens utgång. Grundhyran för lokalerna å Gyllenstiernsgatan utgör 60 380 kr. för år vartill kommer det högre belopp som kan komma att medgivas jämlikt hyresregleringslagen. Enligt hyresavtalet skall å inflyttningsdagen erläggas förskott med 300 000 kr. å den överenskomna grundhyran. Grundhyran för lokalerna i Solna utgör 57 400 kr. för år vartill kommer förenämnda hyrestillägg. Härjämte har kronan utfäst sig att betala till 59 000 kr. beräknade kostnader för inrednings- m. fl. arbeten. Lokalerna har numera tillträtts av forskningsanstalten.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 17 februari 1961 lämnat fortifikationsförvaltningen medgivande att hyra lokaler för vissa till Stockholm förlagda centrala staber och förvaltningsmyndigheter inom försvaret i ett under byggnad varande kontorshus inom kvarteret Tegeludden vid Sandhamsgatan å Östermalm i Stockholm (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 74). Enligt fortifikationsförvaltningen torde ifrågavarande fastighet vara klar för inflytt-

ning omkring den 1 april 1963. Årshyran beräknas av ämbetsverket komma att uppgå till omkring 1 120 000 kr. För denna förhyrning har fortifikationsförvaltningen enligt under hand inhämtad uppgift beräknat ett medelsbehov under nästa budgetår av i runt tal 300 000 kr.

För befästningars delfond beräknar fortifikationsförvaltningen utgifterna till förslagsvis 3 381 000 kr., varav 2 441 000 kr. för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 420 000 kr. för andra hyresutgifter, 250 000 kr. för arrenderingar samt 270 000 kr. för kostnader i samband med lokalförhyrningar och arrenderingar.

Departementschefen

För kasernbyggnaders delfond uppgick utgifterna under ifrågavarande post budgetåret 1960/61 till nästan 9 000 000 kr., varav drygt 4 800 000 kr. belöpte på hyresutgifter. Från och med nästa budgetår tillkommer bland annat hyresutgifter för fastigheten vid Sandhamsgatan under ett kvartal. Härutöver bör medel beräknas för hyreshöjningar och för ytterligare förhyrningar. Med beaktande härav bör enligt min mening för hyresutgifter under kasernbyggnaders delfond beräknas ett belopp av 5 300 000 kr. Med godtagande i övrigt av fortifikationsförvaltningens medelsberäkningar föreslår jag, att förevarande post för nästa budgetår uppföres med förslagsvis 12 831 000 kr., varav 9 450 000 kr. på kasernbyggnaders och 3 381 000 kr. på befästningars delfond. Disposition av medel för arbeten med iordningställande av förhyrda lokaler för deras ändamål och dylikt torde i fråga om arbeten, som beräknas draga en kostnad av mer än 50 000 kr., i varje särskilt fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Under denna titel redovisas de belopp, som över budgeten tillföres respektive fonder. Dessa bestämmas i princip så att full förräntning efter 4³/₄ % erhålles å det vid respektive budgetårs ingång av fonderna disponerade statskapitalet. Ränteavkastningen tillföres i form av överskott riksstatsens inkomstsida. I årets statsverksproposition (bil. 4, punkt 54, samt bil. 6, punkterna 181 och 182) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* att till ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kr., *dels ock* att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för samma budgetår beräkna följande förslagsanslag, nämligen Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 111 650 000 kr. och Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 33 125 000 kr.

För nästa budgetår bör ersättningar för till statsmyndigheter upplåtna lokaler beräknas, för kasernbyggnaders delfond till 112 717 000 kr.

och för befästningars delfond till 33 125 000 kr. eller således sammanlagt 145 842 000 kr. Det i riksstaten under fjärde huvudtiteln beräknade ersättningsanslaget till befästningars delfond bör å riksstaten slutligt uppföras i överensstämmelse härmed, medan det till kasernbyggnaders delfond beräknade ersättningsanslaget bör uppföras med 112 650 000 kr.

B.] Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden

Med biträdande i huvudsak av fortifikationsförvaltningens beräkningar föreslår jag, att förevarande inkomstpost uppföres med 5 450 000 kr., varav 5 100 000 kr. på kasernbyggnaders och 350 000 kr. på befästningars delfond. Den beräknade inkomstökningen sammanhänger främst med övergången till nytt personalbostadssystem från och med den 1 januari 1962.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

Inkomsterna av övnings- och skjutfält beräknar jag liksom fortifikationsförvaltningen till 2 620 000 kr., varav 2 570 000 kr. på kasernbyggnaders och 50 000 kr. på befästningars delfond.

D. Diverse inkomster

Fortifikationsförvaltningen beräknar för kasernbyggnaders delfond inkomsterna under denna titel till 5 000 000 kr. för nästa budgetår. Härav utgör 4 400 000 kr. medel som ämbetsverket beräknar att inkomstposten under nästa budgetår kommer att tillföras med anledning av fastighetsförsäljningar, 400 000 kr. ersättning för den å fonden redovisade fasta egendom, som disponeras av marinverkstäderna i Stockholm, 30 000 kr. ersättning till fonden för vissa av försvarets fabriksstyrelse disponerade verkstadslokaler i Karlskrona, 125 000 kr. inkomst av flygfält och återstoden, 45 000 kr., övriga inkomster.

I fråga om förenämnda inkomster genom fastighetsförsäljningar anför ämbetsverket, att inkomstökningen från innevarande budgetår, (4 400 000 — 1 450 000 =) 2 950 000 kr., beräknats med hänsyn till under budgetåret 1962/63 inflytande större köpeskillingar från bland annat Västerås och Gölleborgs städer.

För befästningars delfond beräknas inkomsterna till 100 000 kr.

Riksrevisionsverket tar upp frågan om redovisningen av förenämnda inkomster genom fastighetsförsäljningar. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat avser dessa försäljningar till stor del mark. Då denna mark i statsräkenskaperna är bokförd till i dagens läge mycket låga värden, uppkommer vid markens försäljning ett avsevärt överskott att redovisas såsom inkomst för fastighetsfonden. Riksrevisionsverket ifrågasätter, om vid sådant förhållande det belopp, varmed köpeskillingen överstiger det bokförda värdet, skall behandlas såsom en driftinkomst. För att statens reella förmögenhet

på längre sikt icke skall reduceras, bör vid försäljning av fast egendom uppkommande mera betydande värdestegringsvinster icke tagas i anspråk för täckande av löpande utgifter utan i princip hänföras till kapitalredovisningen. Riksrevisionsverket vill erinra om att i andra liknande fall egendomens bokförda värde uppskrivits i nivå med köpeskillingen, som därigenom i sin helhet kommit att behandlas såsom en kapitalintäkt.

Därest redovisningen av ifrågavarande försäljningsinkomster skulle ändras på av riksrevisionsverket angivet sätt, påverkar detta ersättningsanslaget, såvida ej motsvarande minskning sker av en eller flera utgiftsposter å fondens stat. I avsaknad av uppgift om storleken av förevarande försäljningsinkomster har riksrevisionsverket emellertid icke vidtagit någon ändring i fortifikationsförvaltningens förslag.

Departementschefen

Som riksrevisionsverket påtalat uppkommer vid åtskilliga tillfällen i samband med markförsäljningar betydande överskott till följd av att den försålda marken redovisas med låga bokförda värden. Jag delar riksrevisionsverkets uppfattning att vid försäljning av fast egendom uppkommande mera betydande värdestegringsvinster i princip bör hänföras till kapitalredovisningen. I detta syfte bör från och med nästa budgetår ändring i gällande redovisningsbestämmelser vidtagas, så att det bokförda värdet av försåld mark uppskrives i nivå med köpeskillingen. I avbidan på erfarenheter rörande återverkningarna av en dylik omläggning beräknar jag för kasernbyggnaders delfond inkomsterna genom fastighetsförsäljningar till oförändrat belopp, 1 450 000 kr.

Då jag i övrigt anser mig böra följa fortifikationsförvaltningens förslag beträffande beräkningen av förevarande inkomstposter, bör dessa alltså uppföras med 2 050 000 kr. under kasernbyggnaders delfond och 100 000 kr. under befästningars delfond. Sammanlagt uppgår således dessa inkomster till $(2\,050\,000 + 100\,000 =) 2\,150\,000$ kr.

Överskott

Det överskott, som skall tillföras riksstatens driftbudget, bör i enlighet med vad som tidigare anförts beräknas till $4\frac{3}{4}\%$ på den vid nästa budgetårs början å fonden redovisade kapitalbehållningen. Överskottet bör för budgetåret 1962/63 upptagas med 35 167 000 kr., vilket belopp bör uppdelas med 31 350 000 kr. på kasernbyggnaders delfond och 3 817 000 kr. på befästningars delfond. Denna uppskattning av överskottet har legat till grund för den förut gjorda beräkningen av ersättningsanslagen.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört har upprättats förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63 (*Bilaga*). Förslaget slutar på ett belopp av 156 062 000 kr., vilket innebär en ökning av omslut-

ningssumman med 13 723 000 kr. Detta beror på en ökning av utgifterna och överskottet. Reparations- och underhållskostnaderna ökar sålunda med 9 554 000 kr. Avsättningen till värdepapperskontot förutses öka med 652 000 kr., hyres- och arrendeutgifterna med 2 230 000 kr. och överskottet med 1 287 000 kr. I fråga om inkomsterna förutses en ökning med 250 000 kr. Slutligen betingar balansen i staten en uppräknig av ersättningsanslagen till fonden med sammanlagt 13 473 000 kr.

Hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bilagda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1962/63;

dels ock för budgetåret 1962/63 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa följande förslagsanslag, nämligen

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 112 650 000 kr.,

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 33 125 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Grimlund

Bilaga

**Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret
1961/62 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1962/63.**

Inkomster

<i>A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåt- na lokaler</i>	1961/62 Kr.	1962/63 Kr.
1. Kasernbyggnaders delfond	103 999 000	112 717 000
2. Befästningars delfond	28 370 000	33 125 000
	132 369 000	145 842 000
<i>B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåt- na lokaler och markområden</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond	4 810 000	5 100 000
2. Befästningars delfond	250 000	350 000
	5 060 000	5 450 000
<i>C. Inkomster av övnings- och skjutfält</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond	2 750 000	2 570 000
2. Befästningars delfond	50 000	50 000
	2 800 000	2 620 000
<i>D. Diverse inkomster</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond	2 030 000	2 050 000
2. Befästningars delfond	80 000	100 000
	2 110 000	2 150 000
Summa	142 339 000	156 062 000

Utgifter

<i>A. Reparations- och underhållskostnader m. m.</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond	62 908 000	68 112 000
2. Befästningars delfond	19 840 000	24 190 000
	82 748 000	92 302 000
<i>B. Avsättning till värdeminskningsskonto</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond, förslagsvis	12 950 000	13 525 000
2. Befästningars delfond, förslagsvis	2 160 000	2 237 000
	15 110 000	15 762 000

*C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fon-
den förhyrda lokaler och arrenderade mark-
områden*

	1961/62 Kr.	1962/63 Kr.
1. Kasernbyggnaders delfond, <i>förslagsvis</i>	7 531 000	9 450 000
2. Befästningars delfond, <i>förslagsvis</i>	3 070 000	3 381 000
	<hr/> 10 601 000	<hr/> 12 831 000

Överskott att tillföras riksstatens driftbudget

1. Kasernbyggnaders delfond	30 200 000	31 350 000
2. Befästningars delfond	3 680 000	3 817 000
	<hr/> 33 880 000	<hr/> 35 167 000
Summa	142 339 000	156 062 000